

běžet
někdy **nestačí!**

návod pro případ **nutné obrany**

Sebeobrana a právo

Ochrana života a zdraví, majetku, cti, osobní a domovní svobody má právní oporu pro občany ČR v mnoha zákonech, právních normách a předpisech. Jsou-li tyto potřeby jakkoli ohroženy, může občan ohrožení nebezpečími či útoky v rámci zákonných oprávnění odvracet. Nejčastěji jsou v této souvislosti zmiňovány tzv. „okolnosti vylučující protiprávnost“, které jsou taxativně vyjmenovány pod paragrafy 13, 14 a 15 trestního zákona.

Sezn mení s paragrafy:

Zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

§ 13 – Nutná obrana: „Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný tímto zákonem není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.“

§ 14 – Krajiní nouze: „Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o krajiní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.“

§ 15 – Oprávněné použití zbraně: „Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích zmocnění příslušných zákonných předpisů.“

Pouze instituty „Nutná obrana“ a „Krajiní nouze“, uvedené pod paragrafy 13 a 14 trestního zákona jsou platným právním krytím občana pro případy ohrožení, jeho výše uvedených potřeb.

„Oprávněné použití zbraně“ lze využít pouze v souladu s dalšími zákony a právními předpisy, které zcela jasně a konkrétně použití zbraně umožňují. Tento institut trestního práva je tedy platný pouze pro pracovníky ozbrojených sborů a složek (příslušníky PČR, městské a obecní policie, cla, Vězeňské služby apod.), které mají své vlastní zákony a související patřičné paragrafy pro použití zbraně.

Občan může zbraň použít pouze za podmínek nutné obrany či krajiní nouze, tj. útok přímo hrozí či trvá, nebo odvracení hrozícího nebezpečí, které za daných okolností nelze jinak (než například výstřelem) odvrátit. Musí být odvracen vždy takový stav, který hrozí velmi vážnou poruchou (především nebezpečí ztráty života a zdraví).

Rozdíly mezi nutnou obranou a krajní nouzí:

1. Jednáním v nutné obraně je odvrácen útok. Obvykle jde o útok osobou, ale může jít i o odvrácení útoku zvířete (např. psa), které bylo osobou poštíváno a tedy plní její vůli.

2. Jednáním v krajní nouzi je odvráceno nebezpečí, které nelze za daných okolností odvrátit jinak (např. vzniklý požár, volně pobíhající pes, který ohrožuje přítomné apod.).

3. Rozdíl ve způsobeném následku – jednání v nutné obraně (odvrácení útoku) připouští za určitých podmínek způsobení jakéhokoli následku (např. útočník by mohl být i usmrčen). Jednáním v krajní nouzi nesmí vzniknout stejná nebo ještě větší škoda než ta, která by neodvrácením hrozícího nebezpečí hrozila (mohla vzniknout).

Zákonem dané podmínky pro praktické využití nutné obrany podle § 13 trestního zákona:

- a) útok chráněnému zájmu přímo hrozí (je tedy ohrožen život, zdraví atd.),
- b) útok na chráněný zájem trvá,
- c) obrana nesmí být zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

Přímo hrozící útok: jeho zahájení musí být ze strany útočníka mírně vážně. Jeho vnější projevy prokazují, že se jedná o útok skutečný (např. verbální napadání,

výhrůžky, uchopení zbraně – hole, klacku apod.). Především krácení vzdálenosti (pohyb vpřed k napadenému) pod tzv. „mez zásahu“, tj. pod cca 120 cm, je signálem bezprostředně hrozícího útoku. Uvedená vzdálenost vzájemného postavení sice ještě neumožňuje druhého napadnout rukou (políčkem, úderem pěstí), ale umožňuje účinný zásah kopem. Jednání v nutné obraně nepředpokládá stav, kdy obrana útoku předchází. Jsme-li však přesvědčení, že nám útok přímo hrozí, tj. že má bezprostředně nastat, pak je mu možno obraným zásahem předejít. Vycházíme při tom z poznatku, že každá akce je rychlejší než reakce (útočná akce bude vždy rychlejší než naše obranná reakce – jednáme vždy se zpožděním). I pak je třeba kalkulovat s důkazním řízením (útočník se může bránit tím, že sice vyhrožoval, jeho pohyb svědčil ve prospěch domněnky zahájení útoku, ale že to tak nemyslel a útok by nezahájil).

Trvajícím útok: tento útok byl již zahájen a je tedy nutno jej fyzicky zpomalit, zastavit, odvrátit a to i např. hrozbu zbraní. Útok tedy nemusí být veden pouze údery, kopy, blokováním např. obejmutím, držním apod. Může jít i o ohrožování zbraní, která je v nářahu či jinak směřuje proti osobní integritě napadeného.

Přiměřenost jednání v nutné obraně: způsob útoku provokuje způsob obrany. Nebude-li útoku, nebude třeba obrany. Z toho vyplývá, že pouze útočník, který útok zahajuje, nese plnou odpovědnost za svůj čin a rozhoduje o tom, jakým způsobem se napadený bude bránit. Pro ukončení útoku je tedy třeba intenzivnějšího způsobu obrany než je útok sám. Praktikovaná obrana však nesmí být zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Za zcela zjevnou nepřiměřenost lze považovat např. tzv. „oplácení“. Tj. stav, kdy se vlastně „obrana“ již sama stala útokem. Tedy je v ní pokračováno nad rámec nutnosti (např. útok byl již zastaven, odvrácen), anebo obránce pod vlivem vlastní psychické zátěže (strachu, paniky, zlosti, vzteku až zlostného afektu) nerozpoznal, že útok již skončil. Tento případ označujeme jako vybočení z mezí nutné obrany (nebo i krajní nouze (exces)).

Vybočení z mezí (exces): pro tyto případy, pak orgány činné v trestním řízení (např. soud při výměře trestu), za neprokázání chladnokrevně vědomého úmyslu ve vedení nadměrné bojové iniciativy („obranu“), využívají při posuzování takových případů § 33 písm. a) a f) trestního zákona (přihlednutí jako k polehčující okolnosti, že jednal – spáchal trestný čin v silném rozrušení, či spáchal trestný čin od-

vraceje útok nebo jiné nebezpečí, aniž byly zcela splněny podmínky nutné obrany nebo krajní nouze).

Při odvrácení útoku (obvykle osobu) je třeba mít na paměti, že nejvyšším společenským zájmem je lidský život a zdraví (a to i pachatele – útočníka). Přesto jednáním v nutné obraně (§ 13 trestního zákona) nevyžaduje proporcionalitu mezi způsobem praktikované obrany a způsobeným následkem. O vině či nevině bránícího se občana rozhoduje poměr mezi způsobem jeho obrany a způsobem útoku („...obrana nesmí být zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku...“). Ten, kdo útok zahájí, či vyprovokuje, se nemůže následně dovolávat nutné obrany podle § 13 trestního zákona ve svůj prospěch.

Pomoc někomu v nouzi:

Jednání v intencích § 13 nutná obrana t.z. se vztahuje i na tzv. pomoc v nouzi. Jde o případy, kdy je napadena druhá osoba (člen rodiny, kamarád, nahodilý chodec, apod.). I zde tento institut trestního práva poskytuje pomáhajícímu právní krytí. Pomoc v rámci stanovených podmínek může kdokoli komukoli. Avšak pozor: tento paragraf dává občanovi oprávnění, ale neukládá mu povinnost (jde především o zvažování vlastního rizika – lze pomoci např. přivoláním policie).

Prevence:

Máte-li pocit, že jste sledována anebo byste mohla být obtěžována, buďte ostražitá. Hledejte místo, kde je více lidí, případně požádejte kolemjdoucího člověka o pomoc.

Zbytečně neriskujte. S nahodilou známostí (např. z diskotéky) se raději nenechávejte doprovázet do bytu nebo na odlehlé místo.

Před vstupem do domu se rozhlédněte, zda nejste sledována. Předem si do ruky připravte klíče, připravené k rychlému odemknutí a zamknutí dveří, ale i k případné obraně.

Ochranné prostředky:

Na trhu jsou k dostání například paralyzační spreje či tekuté střely, jejichž ceny se pohybují cca od 200 do 500,- Kč. Levnější variantou je osobní alarm (cena cca od 100 do 200,- Kč) s kapesní svítilnou a vestavěnou sirénou, která se rozzezná po vytržení pojistky a upoutá tak pozornost.

Finančně náročnějším obranným prostředkem jsou elektrické paralyzéry. Cena těchto obranných prostředků se pohybuje od 1.000 do 2.000,- Kč.

Někdy může pomoci i píšťalka, jejíž ostrý hvizd upoutá pozornost a může útočníka zaskočit a třeba i zahnat na útěk.

Jak jednat:

V případě napadení se pokuste zachovat si duchapřítomnost. Vy-

hodnoťte svoji situaci. Ideální stav je, pokud se Vám podaří navázat s útočníkem komunikaci a v nestřežený okamžik utéct do bezpečí mezi lidi. Záleží ale samozřejmě na konkrétní situaci. Pokud je již od počátku útok veden brutálním způsobem, je nejdůležitější uchránit si život a zdraví. Nikdy však útočníkovi nevyhrožujte, že jeho jednání oznámíte na policii. Rozhodnete-li se pro fyzickou sebeobranu, jednejte rasaně a rozhodně. Nutná obrana je zákonem dovolena.

Pokud se obětí násilí již stane- te, postupujte takto:

V případě, že jste se stala obětí přepadení nebo znásilnění, volejte policii – linku 158 nebo se dostavte na nejbližší místní oddělení policie. Budete se chtít umýt a převléknout. Počkejte s tím však až do doby, než Vás prohlédne lékař. Došlo by ke zničení důkazů, důležitých k usvědčení pachatele.

Pamatujte si, že se nemáte se za stydět a svěťte se se svým problémem někomu blízkému nebo psychologovi. Lépe a rychleji se tak vyrovnáte s případným traumatem.

Autor textu:

JUDr. Zdeněk Náchodský – znalec oboru kriminalistika, odvětví se zvláštní specializací sebeobrana, služební zákroky, vedení boje z blízka

obrana při obtěžování

Obtěžování
obejmutím ze
strany (z boku)

1

2

Uvolnění z obejmutí
úderem prsty do očí

obrana při

rdoušení zezadu

1

Rdoušení zezadu

2

ilustrační fotografie nejsou dokončeny - vynechat

3

ilustrační fotografie nejsou dokončeny - vynechat

obrana při

obejmutí

Obejmutí zepředu
pod pažemi

1

2 Uvolnění úderem
do brady a točnou

2

Dokončení uvolnění

3

4 Útěk od útočníka

4

obrana při **úchopu za prsa**

Úchop za prsa

1

Úchop palci obou
rukou mezi palec
a malíček útočníka

2

3

Prolamování prstů
útočníka

4

Vedení kopu kolenem

obrana při **obejmutí** úchopem zepředu přes paže

Obejmutí zepředu pod pažemi

1

Zpomalení útoku úchopem za boky

2

3

Vedení kopu do oblasti genitálií

obrana při **obejmutí** zezadu přes paže

1 Obejmutí zezadu přes paže

Rychlé vysazení (vedení úderu) hýždí a uvolnění z obejmutí

2

3

Úder loktem

obrana při

ohrožování nožem

Ohrožování nožem

1

Únik do sféry
ztíženého zásahu

2

3

Odzbrojení úderem
(lámáním) do zápěstí

4

Odzbrojení úderem
(lámáním) do zápěstí

obrana při **rdoušení** z boku

Švih pravou paží

2

1

Rdoušení z boku

Zpevnění švihu
úchopem za
pravou ruku

3

Tlak pravou paží
směrem dolů

4

5

Dokončení
uvolnění z držení

obrana při

kopu

Přemístění ze směru
kopu vpravo

1

Podmetení útočníka

2

3

Dokončení porazové techniky

k úderu do obličeje **využití klíčů**

využití deštníku

k obraně

Autor projektu:

Preventivně informační skupina Policie ČR,
správy hl.m. Prahy

Realizátor projektu:

Magistrát hl.m. Prahy, oddělení prevence kriminality

Autoři textu:

JUDr. Zdeněk Náchodský – znalec oboru
kriminalistika, odvětví se zvláštní specializací
sebeobrana, služební zákroky, vedení boje z blízka
por. Jan Holub, nstržm. Tereza Bílková, Dana
Slabochová, preventivně informační skupina Policie
ČR, správy hl.m. Prahy

Odborní poradci:

JUDr. Zdeněk Náchodský – znalec oboru
kriminalistika, odvětví se zvláštní specializací
sebeobrana, služební zákroky, vedení boje z blízka
pplk. PhDr. Alena Kolářová, vedoucí 3. oddělení SKPV
OOK Policie ČR, správy hl.m. Prahy
pplk. JUDr. Martin Kloubek, 3. oddělení SKPV OOK
Policie ČR, správy hl.m. Prahy

Figuranti předvádějící ilustrační fotografie:

Klára Jiříková a Jiřík, absolventi TRIVIS - Střední školy
veřejnoprávní a Vyšší odborné školy,
prevence kriminality a krizové řízení.
Miloš Šilha, 1. DAN Karate Shotokan Outlaw

www.nutnaobrana.cz

